

Lilla Walas, Iwona Adamska-Kuźmicka, Marta Czekirda, Agnieszka Sadurska,
Mariusz Wysokiński, Wiesław Fidecki

Katedra Rozwoju Pielęgniarstwa Akademii Medycznej im. prof. Feliksa Skubiszewskiego w Lublinie

Zajęcia praktyczne w opinii studentów na przykładzie studiów I stopnia kierunku pielęgniarstwo Akademii Medycznej w Lublinie

Practical classes in students' opinions; the research based on the 1st degree studies
of nursing at the Medical University of Lublin

Adres do korespondencji:

mgr Lilla Walas
Akademia Medyczna w Lublinie
Al. Raławickie 1, 20-059 Lublin
tel./faks: 0 81 532 27 47
e-mail: lilawalas@interia.pl

STRESZCZENIE

Wstęp. Pierwsza konfrontacja z przyszłą pracą zawodową podczas zajęć praktycznych w szpitalu ma duże znaczenie dla studentów pielęgniarstwa.

Cel badań. Poznanie opinii studentów studiów I stopnia kierunku pielęgniarstwo na temat zadowolenia z realizacji pierwszych zajęć praktycznych w warunkach szpitalnych w ramach przedmiotu: podstawy pielęgniarstwa.

Materiał i metody. Badaniami objęto 119 studentów II roku Wydziału Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu Akademii Medycznej w Lublinie. W badaniach wykorzystano ankietę autorską.

Wyniki i wnioski. Analiza materiału badawczego pozwoliła stwierdzić, że studenci czerpią najwięcej satysfakcji z wykonywania czynności instrumentalnych, a najmniej zadowolenia daje im realizacja czynności opiekuńczo-pielęgnacyjnych. Pozytywnym efektem tych zajęć było utwierdzenie się przez zdecydowaną większość studentów w wyborze kierunku kształcenia.

Słowa kluczowe: pielęgniarstwo, zajęcia praktyczne, opinia studentów

ABSTRACT

Introduction. The first time students of nursing actually face demands of a future career during their practical classes very important.

Aim. The main aim of the pilot study was learning about opinions held by students of 1st degree studies with reference to their satisfaction with first classes conducted in hospital conditions within the framework of Rudiments of Nursing.

Material and methods. Research involved 119 2nd year students of the Nursing at the Medical University of Lublin. Author's original opinion poll was used.

Results. Having employed statistical analysis of the data, it was discovered that the greatest satisfaction was derived from instrumental activities while fulfilling care and nursing responsibilities provided least satisfaction. In a great majority of cases, a positive effect of the classes was confirming students' choice of their studies.

Key words: nursing, practical classes, students' opinions

Wstęp

Wybór zawodu jest zawsze sprawą dużej wagi. Oznacza nie tylko decyzję dotyczącą zdobywania środków do życia, ale przede wszystkim decyzję co do sposobu prze-

żywania dużej części własnego życia, a w związku z tym znajdowania bądź nie, znaczących możliwości do zadowolenia i satysfakcji, a także własnego rozwoju [1].

Tabela 1. Ocena aspektów merytorycznego i organizacyjnego zajęć praktycznych w opinii studentów (w skali od 0 do 5, gdzie 0 oznacza brak zadowolenia z realizacji, a 5 — pełną satysfakcję)

Table 1. A students' assessment of merits and organizational aspects of practical classes (scale: 0–5, 0 — dissatisfaction, 5 — the greatest satisfaction)

Przebieg zajęć	Ocena					
	0	1	2	3	4	5
Pod względem merytorycznym	0,84%	3,36%	1,68%	21,00%	47,05%	26,05%
Pod względem organizacyjnym	0,84%	2,52%	5,04%	16,80%	47,05%	27,73%

Zawód pielęgniarstwa nie jest zawodem zapewniającym łatwą karierę, sukces czy znaczące gratyfikacje finansowe. Dlatego studenci, którzy decydują się na wykonywanie tej profesji, obierają jednocześnie odpowiedzialną drogę służenia drugiemu człowiekowi.

Adepci zawodu pielęgniarstwa przy wyborze kierunku kształcenia często kierują się bardziej stereotypami i własnymi wyobrażeniami niż rzeczywistą znajomością charakteru przyszłej pracy. Dla weryfikacji słuszności decyzji duże znaczenie mają pierwsza konfrontacja z zawodem podczas zajęć praktycznych w szpitalu, interakcje z chorymi i zespołem terapeutycznym. Subiektywne poczucie zadowolenia z wykonywania pierwszych zadań zawodowych ma istotne znaczenia dla utożsamiania się z rolą zawodową pielęgniarstwa i dalszą motywacją kształcenia w tym kierunku.

Cel pracy

Celem badań było poznanie opinii studentów studiów I stopnia kierunku pielęgniarstwo, dotyczących zadowolenia z realizacji pierwszych zajęć praktycznych w warunkach szpitalnych, w ramach przedmiotu podstawy pielęgniarstwa.

Material i metody

Grupę badawczą stanowiło 119 studentów II roku Akademii Medycznej w Lublinie. Badania przeprowadzono w październiku 2006 roku, bezpośrednio po zakończeniu pierwszych zajęć praktycznych na oddziałach internistycznych lub opiekuńczo-leczniczych. W badaniach wzięli udział głównie studenci w wieku 20 i 21 lat (84%), 2 osoby były młodsze (19 lat), pozostali mieli od 22 do 29 lat (14,3%). Większość grupy to kobiety — 112 osób (94%). Respondenci pochodzili zarówno ze wsi (50,5%), jak i z miasta (49,5%).

Badania przeprowadzono przy użyciu ankiety własnego autorstwa, składającej się z metryczki i 8 pytań zamkniętych. Studenci wyrazili pisemną zgodę na dobrowolne i anonimowe wypełnienie ankiety.

Wyniki

Poproszono studentów o określenie (w skali od 0 do 5) stopnia zadowolenia z przebiegu praktyk pod względem merytorycznym i organizacyjnym. Aspekt merytoryczny oznaczał zadowolenie z możliwości wykorzystania w praktyce wiedzy i umiejętności zdobytych w dotychczasowym procesie kształcenia, natomiast aspekt organizacyjny dotyczył wykorzystania czasu pracy na oddziale, organizacji pracy na dyżurze, korzystania z szatni itp. Oceny zadowolenia z przebiegu merytorycznego i organizacyjnego zajęć przedstawiono w tabeli 1.

Najwięcej badanych (47,05%) oceniło zadowolenie w kwestii merytorycznej zajęć na 4, a 26,05% ankietowanych na 5. Pozostali ocenili zajęcia niżej. Średnia ocen to 3,88. Organizację zajęć oceniono podobnie, średnia ocen to 3,89. Ponad 70% ocen były to noty najwyższe — 4 i 5.

W zakresie przygotowania do wykonywania zawodu pielęgniarstwa, studenci w warunkach naturalnych doskonalili umiejętności, które nabyli w trakcie zajęć w warunkach symulowanych.

Poproszono respondentów o ocenę satysfakcji, jaką sprawiało im wykonywanie poszczególnych czynności i zabiegów w czasie zajęć praktycznych. Średnie ocen dokonanych przez studentów, dotyczących analizowanych elementów zajęć, przedstawiono w tabeli 2.

Najwięcej wysokich not w ocenie stopnia satysfakcji uzyskało „komunikowanie się z pacjentami” — 89,08% badanych określiło satysfakcję w tym zakresie na 4 i 5.

Podobny poziom satysfakcji odczuwali studenci z wykonywania czynności instrumentalnych (iniekcje, dożylnie wlewy kroplowe, opatrunki itp.), 87,40% wskazało na oceny 4 i 5. Najniższe oceny z satysfakcji wskazywali studenci przy wykonywaniu czynności higieniczno-pielęgnacyjnych. Najwięcej osób określiło satysfakcję w tym zakresie na 3 (29,41%) i 2 (27,73%). Średnia ocen to 2,69. Natomiast w odniesieniu do komunikowania się z pacjentami i czynności instrumentalnych, średnie ocen wyniosły odpowiednio 4,21 i 4,24.

Istotnym elementem satysfakcji z pracy pielęgniarstwa, a jednocześnie warunkiem sprawnego i efektywnego wykonywania zadań zawodowych, jest dobra współpraca

Tabela 2. Oceny poszczególnych elementów zajęć praktycznych (w skali od 0 do 5, gdzie 0 oznacza brak zadowolenia z realizacji, a 5 — pełną satysfakcją)

Table 2. An opinion of practical classes elements (scale: 0–5, 0 — dissatisfaction, 5 — the greatest satisfaction)

Elementy zajęć praktycznych	Ocena										Średnia ocen		
	0		1		2		3		4			5	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		n	%
Czynności													
higieniczno-pielęgnacyjne	3	2,52	18	15,13	33	27,73	35	29,41	19	15,97	11	9,24	2,69
Czynności instrumentalne	2	1,68	0	0	2	1,68	11	9,24	52	43,70	52	43,70	4,24
Komunikowanie się z pacjentami	1	0,84	3	2,52	0	0	9	7,56	59	49,58	47	39,50	4,21
Współpraca z zespołem terapeutycznym	0	0	6	5,04	8	6,72	27	22,69	52	43,70	26	21,85	3,70
Współpraca z opiekunem	2	1,68	2	1,68	6	5,04	18	15,13	34	28,57	56	47,06	4,10
Ocena przygotowania do zajęć	0	0	1	0,84	1	0,84	29	24,37	73	61,34	15	12,61	3,84
Wykorzystanie zdobytej wiedzy	1	0,84	1	0,84	6	5,04	34	28,57	60	50,42	17	14,29	3,69

ca zespołu terapeutycznego. Studenci odbywający zajęcia praktyczne stają się również członkami tegoż zespołu.

Ankietowani wypowiedzieli się na temat zadowolenia ze współpracy z zespołem terapeutycznym. Najwięcej osób (43,70%) oceniło tę współpracę na 4. Ocen najwyższych (5) było 21,85%, a 22,70% [a nie 22,69%? studentów oceniło satysfakcją ze współpracy zespołu na 3. Pozostałe osoby określiły współpracę na poziomie 1 i 2 (11,76%). Średnia ocen w tym zakresie to 3,70.

Podczas zajęć praktycznych studenci pozostawali przez cały czas pod opieką nauczyciela, najczęściej byli to opiekunowie, którzy prowadzili zajęcia praktyczne z podstaw pielęgniarstwa w pracowni umiejętności. Od wzajemnych relacji nauczyciel–student w dużej mierze zależy zadowolenie ze studiowania i efektywność kształcenia. Ankietowani ocenili wysoko współpracę z opiekunami podczas zajęć w szpitalu. Najwyższe oceny, czyli 5, dało 47,06% respondentów, 28,57% badanych oceniło współpracę na 4, a 15,13% osób na 3. Tylko 8,40% studentów nisko oceniło relacje z opiekunem (0–2).

Celem zajęć w warunkach naturalnych jest wykorzystanie zdobytej wiedzy oraz doskonalenie nabytych umiejętności. Zapytano studentów, jak po odbyciu zajęć oceniają swoje przygotowanie do ich realizacji. Większość badanych (61,34%) oceniła swe przygotowanie na 4, 12,61% osób zaś oceniło na 5, a 24,37%, na 3. Tylko 2 osoby oceniły swoje przygotowanie do zajęć na 1 i 2. Średnia ocen, które studenci wystawili sobie z przygotowania do zajęć praktycznych, to 3,84.

Poproszono też respondentów o określenie stopnia wykorzystywania zdobytej wiedzy i umiejętności w warunkach naturalnych. Większość studentów stopień wy-

korzystania wiedzy oceniła na 4 i 5 (odpowiednio 50,42% i 14,29% osób). Natomiast 28,57% badanych oceniło swoje przygotowanie na 3.

Można przypuszczać, że studenci określają przygotowanie do zajęć możliwością wykorzystania w praktyce zdobytej wiedzy.

Pierwszy kontakt z przyszłym zawodem w naturalnych warunkach jest dobrym sprawdzianem słuszności dokonanego wyboru kierunku studiów. Jest to okazja do weryfikacji posiadanych poglądów i stereotypów dotyczących pracy pielęgniarki oraz możliwość przymierzenia się do przyszłej roli zawodowej. Znaczna większość (77,31%) ankietowanych deklarowała, że ich wybór kierunku kształcenia był przemyślany i świadomy, pozostali (22,70%) określili swój wybór jako „przypadkowy”. Na pytanie „Czy odbycie zajęć praktycznych w szpitalu utwierdziło Panią/Pana w słuszności wyboru zawodu?”, 41,18% badanych odpowiedziało „raczej tak”, a 31,09% „zdecydowanie tak”. Dość liczna grupa studentów — 16,81% — odpowiedziała przecząco. Dla 10,08% osób zajęcia nie miały wpływu na potwierdzenie słuszności wyboru zawodu, tylko 1 osobę pierwsze zajęcia szpitalne zdecydowanie nie utwierdziły w dokonanym wyborze.

Zależności między wyborem kierunku kształcenia a potwierdzeniem słuszności wyboru po zajęciach praktycznych przedstawiono w tabeli 3.

Analiza materiału badawczego pozwoliła stwierdzić, że studenci, którzy świadomie wybrali pielęgniarstwo jako kierunek kształcenia, w przeważającej większości utwierdzili się w swoim wyborze po konfrontacji z naturalnymi warunkami pracy. Znaczące jest, że studenci, którzy wybrali pielęgniarstwo „przypadkowo”, też pozytywnie ocenili swój wybór.

Tabela 3. Opinia studentów dotycząca wyboru pielęgniarstwa jako kierunku kształcenia (liczby oznaczają liczbę osób)
Table 3. A students' opinion on the choice of specialization — nursing (numbers — amount of people)

Wybór zawodu	Potwierdzenie słuszności dokonanego wyboru					Razem
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Brak wpływu	
Świadomy	35	37	12	1	7	92
Przypadkowy	2	12	8	0	5	27
Ogólnie	37	49	20	1	12	119

W Polsce od kilku lat nasila się emigracja zarobkowa personelu medycznego. Można przypuszczać, że korzystne warunki zatrudnienia w krajach Europy Zachodniej i USA są powodami, dla których coraz więcej młodzieży decyduje się na wybór zawodu pielęgniarstwa.

Poproszono studentów o wypowiedzi na temat planów dotyczących przyszłego miejsca pracy. Połowa badanych studentów (50,42%) odpowiedziała, że chciałaby pracować w Polsce, ale pod warunkiem, że nastąpią zmiany w służbie zdrowia. Jednak 17,65% respondentów chciałoby wyjechać z kraju i pracować w zawodzie pielęgniarstwa za granicą. Natomiast 8,40% badanych jest zdecydowana „na pewno” wyjechać do pracy za granicę. Tylko 10,92% studentów chce bezwarunkowo pracować w Polsce, a 12,60% nie ma jeszcze sprecyzowanego zdania na ten temat.

Dyskusja

Na podstawie analiz danych stwierdzono, że najczęściej satysfakcji czerpią studenci z realizacji czynności instrumentalnych, a najmniej zadowolenia sprawia im wykonywanie czynności opiekuńczo-pielęgnacyjnych. Wyniki te znajdują potwierdzenie we wnioskach z badań studentów lubelskiej Akademii Medycznej w 2005 roku, przeprowadzonych w podobnym obszarze badawczym [2].

Badacze stwierdzili również, że studenci pielęgniarstwa w czasie zajęć praktycznych najczęściej wykonują czynności pielęgnacyjno-higieniczne, a rzadziej czynności złożone manualnie [2, 3, 5, 6]. Być może jest to powodem mniejszej satysfakcji z czynności częściej wykonywanych i chęci większego angażowania w bardziej zaawansowane czynności zawodowe, które wymagają zdobycia sprawności manualnej poprzez wielokrotne ich powtarzanie i również stanowią ważny zakres zadań w pracy pielęgniarstwa.

Ankietowani w większości wysoko ocenili zadowolenie ze współpracy z opiekunem w czasie zajęć, co potwierdza wnioski z wcześniejszych badań [2].

Ocena satysfakcji studentów z pierwszych szpitalnych praktyk z podstaw pielęgniarstwa jest na poziomie dość wysokim.

Pozytywnym efektem zajęć było utwierdzenie się przez zdecydowaną większość studentów w słuszności wyboru kierunku kształcenia. Podobne wyniki uzyskano w badaniach studentów białostockich [4]. Można mieć

nadzieję, że wpłynie to korzystnie na motywację studentów do dalszego zgłębiania wiedzy i zdobywania nowych umiejętności z zakresu nowoczesnego pielęgniarstwa.

Niepokojące są jednak wyniki badań w zakresie planów adeptów zawodu pielęgniarstwa dotyczących przyszłej pracy zawodowej. Znaczna grupa badanych wiąże swe plany zawodowe z pracą poza Polską. Jest też duża liczba ankietowanych, która wolałaby pracować w kraju, jednak pod warunkiem poprawy sytuacji w polskiej służbie zdrowia.

Wnioski

1. Studenci odczuwają dość duże zadowolenie z realizacji pierwszych zajęć praktycznych w warunkach szpitalnych.
2. Pierwsze zajęcia praktyczne stanowiły dla studentów pozytywną weryfikację decyzji o wyborze pielęgniarstwa jako kierunku kształcenia.

Piśmiennictwo

1. Poznańska S. Pielęgniarka w opiece nad zdrowiem. W: Zahradniczek K. (red.). Wprowadzenie do pielęgniarstwa. PZWL, Warszawa 1999: 31–45.
2. Walas L., Ślusarska B., Szyszkowska M., Zarzycka D. Rola kształcenia praktycznego w przygotowaniu do zawodu pielęgniarstwa. Med. Dydak. Wych. 2006; 38 (5): 40–44.
3. Szyszkowska M., Zarzycka D., Walas L., Ślusarska B. Podstawy wiedzy teoretycznej a praktyczna nauka zawodu studentów licencjackich studiów pielęgniarstwa. Pielęgniarstwo XXI wieku. 2005; 4 (13): 77–82.
4. Krajewska-Kułak E., Lewko J., Jankowiak B., Łukaszuk C., Klimaszewska K., Kowalczyk K. Ocena systemu kształcenia licencjackiego na kierunku pielęgniarstwo w opinii studentów Wydziału Pielęgniarstwa i Ochrony Zdrowia Akademii Medycznej w Białymstoku. Pielęgniarstwo XXI wieku. 2006; 1/2 (14/15): 83–89.
5. Rezmerska L., Haor B., Andruszkiewicz A., Wrońska I. Proces kształcenia licencjackiego pielęgniarstwa w opinii studentów i nauczycieli akademickich Wydziału Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu Akademii Medycznej w Bydgoszczy W: Kształcenie pielęgniarstwa na przestrzeni wieków. Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Pielęgniarstwo wobec zagrożenia wartości. 100-lecie urodzin Hanny Chrzanowskiej. Kraków 2002.
6. Sulewska M., Mikulska A., Krupniewicz A. Opinie studentów I roku kierunku Pielęgniarstwo Wydziału Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu AM w Warszawie o pierwszych zajęciach praktycznych w klinikach. Med. Dydak. Wych. 2004; 36 (1): 29–32.